

¹⁴ Баранюк Ю. В. Контракт як вид трудового договору // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. – К., 1999. – 16 с. – С. 9.

¹⁵ Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – (Додаток до № 50). – Ст. 21.

¹⁶ Дмитренко Ю. П. Трудове право України : підручник / Ю. П. Дмитренко. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 624 с. – С. 220–221.

¹⁷ Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – (Додаток до № 50). – Ст. 23.

Резюме

Дмитренко Ю. П., Ківа Д. О. Контракт як особливий вид договору про працю (соціально-правовий аспект).

У статті досліджено контракт як особливий вид договору про працю, його соціально-правовий аспект та відмінність від трудового договору, здійснено їх порівняльний аналіз. Визначено, що контракт слід розглядати як окремий вид трудового договору та виявлено відмінності між трудовим договором і контрактом.

Ключові слова: контракт, трудовий договір, трудові відносини, строковий трудовий договір, соціально-правовий аспект, перспективи контракту.

Резюме

Дмитренко Ю. П., Ківа Д. А. Контракт как особый вид договора о труде (социально-правовой аспект).

В статье исследован контракт как особый вид договора о труде, его социально-правовой аспект и отличие от трудового договора, осуществлен их сравнительный анализ. Определено, что контракт следует рассматривать как отдельный вид трудового договора и установлено отличие между трудовым договором и контрактом.

Ключевые слова: контракт, трудовой договор, трудовые отношения, срочный трудовой договор, социально-правовой аспект, перспективы контракта.

Summary

Dmytrenko Y., Kiva D. Contract as special type of employment agreement: social and legal aspects.

The paper studies a contract as a special type of an employment agreement. It discusses its social and legal aspects, the differences between a contract and an employment agreement, and carries out its comparative analysis. Also, the article explains that a contract should be considered as a separate employment agreement by outlining the differences between a contract and an employment agreement.

Key words: contract, employment agreement, labour relations, fixed-term employment agreement, social and legal aspects, contract prospect.

УДК: 346.2:347.191.6

Л. М. ДОРОШЕНКО

Ліна Миколаївна Дорошенко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Донецького національного університету

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРИПИНЕННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ, ЩО НЕ ЗДІЙСНЮЮТЬ ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Відповідно до показників щорічного дослідження Світового банку «Ведення бізнесу – 2015», який оцінює в 189 країнах світу ефективність нормативних актів, що регулюють діяльність підприємств протягом усього життєвого циклу та простоту здійснення ними підприємницької діяльності, Україна займає лише 142 місце зі 189 в категорії «Ліквідація підприємств»¹. У цій категорії оцінюються строки і вартість ліквідаційної процедури, рівень повернення кредитних коштів юридичною особою, що зіткнулася з необхідністю проведення ліквідації. За підсумками дослідження, середній строк ліквідації підприємства становить 2,9 років порівняно зі середньостатистичним у світі – рік і 7 місяців. Жодної європейської держави серед країн, що займають за цим критерієм місця від 143 до 189, немає. Такі цифри, безумовно, є приводом для негайних реформ у сфері ліквідації підприємств. Крім того, на сьогоднішній день склалася така ситуація, за якої від однієї третини до половини офіційно зареєстрованих підприємств де-факто є «мертвими», але процес ліквідації не доводиться до кінця з низки причин, зокрема, однією з них є те, що рішення про ліквідацію повинні виконувати самі засновники, які, як правило, відсутні при розгляді справи. Це й не дивно, тому що понад 50 % зареєстрованих юридичних осіб створюється для участі в схемах ухилення від оподаткування, легалізації і відтоку активів за кордон.

Питання примусової ліквідації суб'єктів господарювання досліджувалися в роботах О. Вінник, А. Жані, Г. Знаменського, В. Кравчука, П. Повара, О. Тітової та ін., проте нагальні проблеми, що виникають у зв'язку

з існуванням на практиці юридичних осіб – суб'єктів господарювання, що не здійснюють господарську діяльність, а також і з відсутністю належного правового регулювання, що робить можливим таке існування, не були предметом їх дослідження. Вищезазначене свідчить про актуальність теми дослідження, метою якого є обґрунтування пропозицій щодо необхідності введення в законодавство нової самостійної правової підстави припинення юридичної особи – суб'єкта господарювання, розробки критеріїв для кваліфікації юридичної особи як недіючої, встановлення наслідків такої кваліфікації.

Нині теперішній час єдиним підтвердженням «реальності» суб'єкта господарювання є надання таким суб'єктом органам податків і зборів декларацій, звітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів (п.п. 16.1.3 п. 16.1 ст. 16 Податкового кодексу України (далі – ПКУ)². У разі недотримання цього обов'язку органи податків і зборів мають право звертатися до суду щодо припинення юридичної особи (п.п. 20.1.37 п. 20.1 ст. 20 ПКУ). У юридичній літературі зазначається: якщо організація не здає фінансову звітність, це свідчить про те, що вона фактично припинила свою діяльність, і її можна вважати недіючою. Це підтверджується відсутністю операцій по банківських рахунках юридичної особи, поясненнями колишніх співробітників організації³. Однак навряд чи це прямий доказ припинення діяльності. Водночас наявність подібного розуміння свідчить про те, що така протиправна поведінка господарської організації, як неподання звітності, є підставою для більш значущого для нормального стану ринку висновку – чи здійснює існуюча в Єдиному державному реєстрі (далі – ЄДР) організація підприємницьку діяльність, що й було метою її створення. На сьогоднішній день існує проблема наявності великої кількості підприємств, що знаходяться в ЄДР, але не здійснюють підприємницьку діяльність, тобто має місце практика, коли господарюючі суб'єкти не працюють, але здають вчасно фінансову нульову звітність. Виконання ними такого обов'язку не дає підстав для звернення до суду, і в подальшому – для виключення з обігу формально існуючих, але не працюючих учасників ринку. Отже, якщо підприємство здійснює підприємницьку діяльність, але з порушеннями (наприклад, не надає фінансову звітність), то в законодавстві у якості санкції за це передбачена ліквідація. Якщо ж просто дотримується форма, господарська організація здає все вчасно, проставляючи прочерки в звітах і надаючи таку документацію органам податків і зборів, законодавець не встановлює санкцій щодо такого суб'єкта.

Існування таких формальних учасників ринку становить потенційну небезпеку для приватних інтересів третіх осіб і інтересів держави, оскільки правова форма зберігається без належного економічного наповнення. Цю ситуацію не можна визнати нормальною ще у зв'язку з цілою низкою несприятливих наслідків, наприклад, виникненням труднощів при плануванні дохідної частини бюджетів усіх рівнів, створення сприятливих засад для фінансових махінацій і введення в оману інших учасників ринку.

Законодавець спробував певним чином вирішити цю проблему і спростити процедуру ліквідації суб'єктів господарювання, проте зробив це не повною мірою і тільки щодо реєстрації припинення юридичної особи, а не прийняття рішення про припинення. Необхідність вдосконалення процесу ліквідації усвідомлювалася вже давно. І це підтверджують дії самого законодавця, який Законом України від 1 липня 2010 р. спростив механізм держреєстрації припинення суб'єктів господарювання. Повноваження щодо здійснення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи шляхом її ліквідації були надані держреєстратору⁴. Підставою для застосування такої процедури відповідно до положень ч. 4 ст. 25 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» (далі – Закон про держреєстрацію)⁵ є рішення суду: 1) про скасування (визнання недійсною) державної реєстрації юридичної особи у випадках, передбачених законом, якщо таке рішення прийнято судом до 1 липня 2004 р.; 2) про припинення юридичної особи, не пов'язаного з банкрутством юридичної особи, якщо таке рішення прийнято судом після 1 липня 2004 р., і в разі якщо голова ліквідаційної комісії з припинення юридичної особи або ліквідатор юридичної особи протягом трьох років з дати оприлюднення повідомлення про постановлення судового рішення про припинення юридичної особи, не пов'язаного з банкрутством юридичної особи, не надав суб'єкту державної реєстрації документи, необхідні для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації; а також 3) неподання головою ліквідаційної комісії з припинення юридичної особи або ліквідатором юридичної особи документів, необхідних для державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації протягом одного року з дати внесення до ЄДР запису про зупинення проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті її ліквідації.

При наявності цих обставин реєстратор розпочинає спрощену процедуру припинення такої юридичної особи і вносить до ЄДР запис про те, що розпочато процес проведення спрощеної процедури державної реєстрації припинення юридичної особи шляхом її ліквідації. Після отримання реєстратором довідок про відсутність заборгованості із сплати податків і зборів та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; страхових коштів від Пенсійного фонду України та фондів соціального страхування; про відсутність не скасованих випусків цінних паперів юридичної особи – емітента; про відсутність не скасованої реєстрації випуску акцій акціонерного товариства від НКЦБФР держреєстратор вносить до ЄДР запис про проведення державної реєстрації припинення юридичної особи. У разі неодержання від державних органів вищезазначених відомостей у порядку та строки, визначені законодавством, державна реєстрація припинення юридичної особи в результаті її ліквідації проводиться за принципом мовчазної згоди.

Таким чином, спрощений адміністративний порядок ліквідації був введений, але лише за вищевказаними підставами ліквідації. З огляду на наведені вище підстави застосування спрощеної реєстрації припинен-

ня, це тимчасовий порядок, і необхідність в ньому відпаде тоді, коли щодо всіх юридичних осіб, держреєстрація яких скасована рішеннями судів, буде здійснено спрощені процедури ліквідації. Але нині є безліч господарських організацій без ознак банкрутства, без боргів, які припинили свою діяльність або не здійснюють її тривалий час. Найчастіше засновники просто «кидають» такі організації. Добровільною ліквідацією ніхто не займається, тому що це досить тривалий і витратний процес. Як зазначалося вище, таку юридичну особу можна ліквідувати в судовому порядку тільки тоді, якщо органи податків і зборів звернуться до суду у разі ненадання нею документів фінансової звітності.

Проте завданням органів податків і зборів повинно бути не прагнення виключити господарську організацію з реєстру платників податків за формальними ознаками, а вжити заходів до того, щоб в Україні ЄДР відповідав своїй основній функції – інформаційній. У зв'язку з цим слід погодитися з О. Р. Кібенко, яка обґрунтовувала значущість ЄДР з точки зору виконання ним інформаційної, а не тільки реєстраційної функції⁶. Суб'єкти ринку повинні мати інформацію про те, як господарська організація веде підприємницьку діяльність, чи здійснює вона операції, здає звітність і т.п. Завдання реєстру повинно бути саме в відображенні такої корисної інформації про сумлінність або її відсутність у суб'єкта господарювання, а не виконання чисто технічної функції, що має місце сьогодні. Для цього потрібен не формальний підхід – надана чи ні необхідна звітність, а аналітична робота з наданої звітністю та ініціювання припинення суб'єкта підприємництва, який не виконує головне своє завдання – здійснення підприємницької діяльності. І досвід подібного контролю відомий.

Так, положеннями ст. 64.2 Цивільного кодексу РФ, яка введена ФЗ від 5 травня 2014 р № 99-ФЗ, регламентується припинення недіючої юридичної особи⁷. Не можна сказати, що для російського законодавства сам інститут виключення недіючої юридичної особи з ЄДРІОО є новим, оскільки він був введений ще в 2005 р. положеннями п. 1 ст. 21.1 ФЗ РФ «Про реєстрацію юридичних осіб та індивідуальних підприємців», якими, зокрема, визначено, що юридична особа, яка протягом останніх 12 місяців, що передують моменту прийняття органом реєстрації відповідного рішення, не надавала документів звітності і не здійснювала операцій хоча б за одним банківським рахунком, визнається такою, що фактично припинила свою діяльність (за текстом ФЗ – недіюча юридична особа)⁸. Така особа підлягає виключенню з ЄДРІОО. При наявності одночасно всіх зазначених ознак орган реєстрації приймає рішення про майбутнє виключення такого суб'єкта з реєстру.

Як зазначає А. В. Габов, необхідність введення інституту виключення недіючої юридичної особи з реєстру на момент введення такої норми обґрунтовувалася тим, що величезна кількість юридичних осіб (у 2003 р. ця цифра становила 1,6 млн) були «мертвими», тобто не здійснювали будь-якої діяльності, не мали майна, органів управління і працівників. За оцінкою фахівців, з урахуванням реальних можливостей судової системи ліквідація таких юридичних осіб в судовому порядку зайняла б не менш 15 років і вимагала б значних бюджетних коштів, в тому числі в зв'язку з необхідністю збільшення чисельності суддів⁹.

В англійському праві компанія ліквідується судом, якщо не приступила до підприємницької діяльності протягом року після своєї інкорпорації або ж на цілий рік призупинила бізнес (ст. 117 Закону про компанії – Companies act)¹⁰. За вищезазначених обставин компанія припиняє своє існування шляхом виключення з реєстру компанії¹¹.

Реєструючий орган (Companies House), якщо у нього є підстави вважати, що компанія не веде діяльність, може направити на її адресу листа з питанням, чи веде вона господарську діяльність. Для відповіді встановлено 30-денний строк. Якщо в цей строк компанія нічого не повідомила, протягом 14 днів реєструючий орган повинен направити другий лист (з посиланням на перший) і попередити про таке: якщо протягом місяця з дати другого листа відповідь на нього також не буде отримано, реєструючий орган опублікує в спеціальному виданні повідомлення про намір виключити найменування компанії з реєстру. Якщо реєструючий орган отримує відповідь, що компанія не веде діяльність, або протягом місяця не отримає жодної відповіді від компанії, реєструючий орган публікує в «Gazette» і направляє компанії повідомлення про те, що після закінчення трьох місяців з дати повідомлення найменування компанії підлягає виключенню з реєстру, якщо не будуть надані підстави для нездійснення цієї дії, і компанія буде ліквідована. Після закінчення трьох місяців компанія виключається з реєстру з публікацією в тому ж спеціальному виданні, і за фактом цієї публікації компанія вважається ліквідованою¹².

Однак ці законоположення не перешкоджають ані притягненню до відповідальності (якщо для цього є підстави) директора, керуючого або учасника компанії, ані судової ліквідації компанії, найменування якої було виключено з реєстру. Таким чином, англійська правова система надає максимально повний спектр можливостей для боротьби з існуючими тільки «на папері» компаніями.

Аналіз чинного законодавства, практика розгляду спорів про припинення юридичних осіб свідчить про необхідність імплементації положень зарубіжного законодавства у вітчизняне та закріплення в законодавстві більш широкого складу об'єктивної сторони правопорушення. Зокрема, необхідно передбачити в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України) критерії для кваліфікації юридичної особи як недіючої, а саме: якщо вона не розпочала діяльність або не здійснювала її протягом останніх 12 місяців, тобто не надавала документів звітності і не здійснювала операцій за поточним рахунком.

У таких випадках в зв'язку з відсутністю спору судовий порядок доцільно замінити на адміністративний. У той же час збережеться судовий порядок щодо прийняття рішення про припинення юридичних осіб за іншими підставами. Аналіз вже наявних судових рішень про ліквідацію господарюючих суб'єктів, які не

здійснюють діяльність, не мають майна, органів управління, дає змогу зробити висновок про недоцільність судового порядку примусової ліквідації, тому що фактично неіючі підприємницькі організації існують лише на папері і в ЄДР, що не дає можливості отримувати достовірну інформацію про стан ринку. Як свідчить практика, замість вирішення спорів штампується велика кількість заздалегідь відомих рішень про припинення юридичної особи, прийняття яких не вимагає такого рівня професійних знань, щоб вони приймалися висококваліфікованими юристами, якими повинні бути судді. Щодо таких господарських організацій необхідна їх ліквідація в адміністративному порядку без застосування процедури ліквідації. У зв'язку з цим пропонується доповнити Закон про держреєстрацію ст. 25¹ «Порядок проведення державним реєстратором спрощеної процедури реєстрації припинення юридичних осіб, що припинили діяльність», який може складатися зі здійснення цілої низки дій. Держреєстратор при наявності вищезазначених підстав ухвалює рішення про внесення до ЄДР запису про майбутнє припинення юридичної особи. Рішення про це має бути опубліковано в органах друку, в яких публікуються дані про державну реєстрацію юридичної особи, протягом трьох днів з моменту його прийняття. Одночасно з рішенням про майбутнє припинення суб'єкта повинні бути опубліковані відомості про порядок і строки подання заяв кредиторами та іншими особами, чиїх прав і законних інтересів стосується застосування запропонованої процедури, із зазначенням адреси, на яку можуть бути направлені заяви. Заяви можуть бути направлені в термін не пізніше, ніж три місяці із дня опублікування рішення про майбутнє внесення запису до ЄДР про припинення юридичної особи. У разі направлення заяв рішення про внесення запису до ЄДР про припинення юридичної особи реєстратором не приймається, і вона може бути ліквідована в судовому порядку.

У зв'язку з вищезазначеним доцільним вбачається включення до ч. 2 ст. 6 Закону про держреєстрацію такого повноваження держреєстратора, як прийняття рішення про припинення юридичної особи шляхом доповнення цієї статті абзацом наступного змісту: «приймає рішення про ліквідацію і проводить у випадках, передбачених статтею 25¹ Закону, спрощену процедуру припинення юридичної особи».

Внесення запропонованих доповнень до ЦК України, Закону про держреєстрацію дасть змогу швидко і з мінімальними витратами розв'язати завдання припинення неіючих юридичних осіб з наданням необхідних гарантій захисту прав та інтересів таких юридичних осіб, засновників (учасників), кредиторів та інших заінтересованих осіб. Адміністративний (спрощений) порядок ліквідації допоможе оперативно оновлювати відомості про професійних учасників ринку в ЄДР, сприятиме наближенню інформації про стан ринку до реальної дійсності. Крім того, особи, чиї інтереси порушені (державна, інші кредитори, учасники), матимуть можливість направити заяву в установленний термін держреєстратору, і тим самим виключають адміністративний порядок ліквідації боржника. Це дасть змогу в судовому порядку захистити порушені права та інтереси, звузити коло судових справ.

Впровадження вищезазначених пропозицій в законодавство сприятиме забезпеченню достовірності відомостей, що містяться в ЄДР юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, формуванню довіри до цих відомостей з боку третіх осіб, запобіганню недобросовісному використанню фактично неіючих юридичних осіб і тим самим – забезпеченню стабільності господарського обороту.

¹ Исследование Всемирного банка: ведение бизнеса в 2015 году // Центр гуманитарных технологий. – 29.10.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gtmarket.ru/news/2014/10/29/6969>

² Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 № 2755 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, 15–16, 17. – Ст. 112.

³ Жане А. Ликвидация юридического лица / А. Жане // Право и экономика. – 2006. – № 4. – С. 16.

⁴ Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» щодо спрощення механізму державної реєстрації припинення суб'єктів господарювання: Закон України від 01 липня 2010 р. № 2390 – VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 37. – Ст. 498.

⁵ Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15 травня 2003 р. № 755–VII // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31–32. – Ст. 263. – (зі змін. і допов.).

⁶ Кібенко О. Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / О. Р. Кібенко. – Х., 2006. – С. 29.

⁷ О внесении изменений в Федеральный закон «О негосударственных пенсионных фондах» и отдельные законодательные акты Российской Федерации : Федеральный закон от 28 декабря 2013 г. № 410 – Ф3 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_156533

⁸ О государственной регистрации юридических лиц и индивидуальных предпринимателей : Федеральный Закон РФ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://duma.consultant.ru>

⁹ Габов А. В. Реорганизация и ликвидация юридических лиц: научно-практический комментарий к статьям 57–65 Гражданского кодекса Российской Федерации. – М. : Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве Российской Федерации: ИНФРА – М., 2015. – XVI. – С. 188.

¹⁰ Полковников Г. В. Английское право о компаниях: закон и практика : учеб. пособ. / Г. В. Полковников. – М. : НИМБ, 1999. – С. 203.

¹¹ Про компанії (Companies Act 2006) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.opsi.gov.uk>

¹² Кібенко Е. Р. Корпоративное право Великобритании. Законодательство. Прецеденты. Комментарии / Е. Р. Кибенко. – К. : Юстиниан, 2003. – С. 319.

Резюме

Дорошенко Л. М. Щодо питання про припинення юридичних осіб, що не здійснюють господарську діяльність.

У статті висвітлюються проблеми існування на практиці юридичних осіб – суб'єктів господарювання, що не здійснюють господарську діяльність. Розглядається, яким чином існування таких суб'єктів та відсутність належного правового регулювання, що робить можливим таке існування, впливає на стабільність господарського обігу. Обґрунтовано необхідність запровадження в законодавство нової підстави примусової ліквідації юридичної особи та запропоновано напрями вдосконалення господарського законодавства України в цій сфері.

Ключові слова: примусова ліквідація, правова підстава, господарська діяльність, органи податків і зборів, державний реєстратор, спрощена процедура ліквідації.

Резюме

Дорошенко Л. Н. К вопросу о прекращении юридических лиц, не осуществляющих хозяйственную деятельность.

В статье освещаются проблемы существования на практике юридических лиц – субъектов хозяйствования, не осуществляющих хозяйственную деятельность. Рассматривается, каким образом существование таких субъектов и отсутствие надлежащего правового регулирования, делающего возможным такое существование, влияет на стабильность хозяйственного оборота. Обоснована необходимость введения в законодательство нового основания принудительной ликвидации юридического лица и предложены направления совершенствования законодательства Украины в этой сфере.

Ключевые слова: принудительная ликвидация, правовое основание, хозяйственная деятельность, органы налогов и сборов, государственный регистратор, упрощенная процедура ликвидации.

Summary

Doroshenko L. On the issue of termination of legal entities that do not provide commercial activity.

The article highlights the problems of the existence in practice of legal entities – business entities that do not provide commercial activity. How the existence of such entities and the lack of proper legal regulation, regarding the assumption of the possibility of such existence, influence on the stability of economic turnover is considered in the article. The necessity of enacting into the law a new ground of compulsory liquidation of the legal entity is substantiated and the ways of improving Ukrainian economic legislation in this sphere are suggested.

Key words: compulsory liquidation, legal ground, commercial activity, taxes and fees authorities, the state registrar, a simplified liquidation procedure.

УДК 347.91/.95

І. О. ІЗАРОВА

Ірина Олександрівна Ізарова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ EUROPEAN CIVIL PROCEDURE

Основним результатом гармонізації сучасного цивільного процесу і своєрідною відповіддю на запит європейського суспільства про необхідність створення єдиної ефективної системи судового захисту прав в умовах спільного ринку ЄС в межах держав-його членів стало формування наднаціонального законодавства в сфері цивільного процесу – European Civil Procedure, або Європейського цивільного процесу (далі – ЕСП). Статистичні дані свідчать про те, що кількість транскордонних спорів у ЄС зростає щороку. Це є наслідком розвитку спільного ринку. Так, у 2014 р. майже 14 млн громадян ЄС проживали в іншій державі-члені, ніж держава свого громадянства (порівняно з 12,1 млн у 2009 р.), товари та послуги через кордони своєї держави купують онлайн більше ніж 500 млн споживачів; близько 16 млн (13 %) із 122 млн шлюбів в ЄС мають транскордонний характер (порівняно із 2,4 млн у 2007 р. тільки 300 тис. мали транскордонний характер)¹. Доречно нагадати про те, що спори, які виникають із зазначених правовідносин, розглядаються саме в порядку цивільного судочинства.

Формування ЕСП відіграє важливу роль і в захисті прав мешканців ЄС у відносинах із громадянами третіх держав – не членів ЄС, що зумовлює актуальність та необхідність його дослідження. З цією метою передусім слід визначити передумови становлення та розвитку Європейського цивільного процесу, що надасть можливість сформулювати правильне уявлення про його сутність у вітчизняній науці цивільного процесу.

Варто зазначити, що ці питання останнім часом викликають науковий інтерес, однак у вітчизняній науковій літературі явище ЕСП системно і комплексно не вивчалось, хоча розвиток European Civil Procedure, що відбувається впродовж останніх десятиліть, має еволюційне значення і вимагає детального дослідження.

До передумов становлення та розвитку ЕСП у науці відносять запровадження Європейської та Брюссельської конвенцій, рішення ЄСПЛ, а також установчі договори ЄС.